Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Рамазонова Раҷабгул Сулаймоновна дар мавзӯи «Шароитҳои ташкилию педагогии инкишофи қобилияти зеҳнию эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд дар мавриди ҳамгироии раванди таълим бо маҳфилҳои эҷодӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.6 - Педагогикаи махсус пешниҳод шудааст.

Дар шароити муосири рушди низоми маориф масъалаи фароҳам овардани шароити мусоид барои таълиму тарбия ва инкишофи ҳамаҷонибаи шахсияти хонандагон, бахусус хонандагони имконияташон маҳдуд, аҳаммияти махсус дорад. Таъмини имкониятҳои баробар барои гирифтани таҳсилот, инкишофи қобилиятҳои зеҳнию эҷодӣ ва иштироки фаъолона дар ҳаёти ҷамъиятӣ аз ҷумлаи вазифаҳои муҳимми педагогикаи муосир ба шумор меравад. Аз ин лиҳоз, дар фишурдаи автореферат Рамазонова Раҷабгул Сулаймоновна таҳти унвони «Шароитҳои ташкилию педагогии инкишофи қобилияти зеҳнию эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд дар мавриди ҳамгироии раванди таълим бо маҳфилҳои эҷодӣ» мубрам ва дорои аҳаммияти назариявию амалӣ мебошад.

Мубрамияти мавзӯъ дар он ифода меёбад, ки инкишофи қобилиятҳои зеҳнию эҷодии хонандагон танҳо бо азхудкунии донишҳои таълимӣ маҳдуд намешавад. Барои рушди тафаккури мустақил, тасаввуроти эҷодӣ, ташаббускорӣ ва малакаҳои амалӣ муҳити мувофиқи педагогӣ, муносибати фардӣ ва истифодаи шаклу усулҳои гуногуни таълиму тарбия зарур аст. Дар ин раванд ҳамгироии таълими дарсӣ бо фаъолияти маҳфилҳои эҷодӣ метавонад барои ошкор намудани қобилиятҳои фардии хонандагон, баланд бардоштани шавқу рағбати онҳо ба омӯзиш ва рушди фаъолияти мустақилона мусоидат намояд. Муҳаққиқ мувофиқи низомномаи комиссияи олии аттестатсионии назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон фишурдаро аз панҷ боб иборат донистааст.

Дар боби якуми фишурдаи автореферат асосҳои назариявӣ ва методологии масъалаи инкишофи қобилиятҳои зеҳнию эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд мавриди баррасӣ қарор мегиранд. Дар ин самт омӯзиши мафҳумҳои асосии қобилияти зеҳнӣ, фаъолияти эҷодӣ, муҳити таълимӣ ва шароитҳои ташкилию педагогӣ аҳаммияти муҳим дорад. Дар муносибат бо хонандагони имконияташон маҳдуд зарурати ба эътибор гирифтани хусусиятҳои фардӣ, эҳтиёҷоти таълимӣ ва имкониятҳои воқеии онҳо ба миён меояд. Муҳити мусоиди таълимӣ бояд барои иштироки фаъолона, баёни озодонаи фикр, ҳамкорӣ ва иҷрои корҳои эҷодӣ шароит фароҳам оварад. Аз ин нуқтаи назар, ҳамгироии раванди таълим бо маҳфилҳои эҷодӣ ҳамчун яке аз роҳҳои васеъ намудани имкониятҳои рушди маърифатӣ ва эҷодии хонандагон аҳаммияти муҳим касб менамояд. Маҳфилҳои эҷодӣ барои истифодаи амалии донишҳои гирифташуда, ташаккули малакаҳо ва ошкор намудани шавқу истеъдоди хонандагон заминаи мусоид фароҳам меоранд.

Дар боби дуюми фишурдаи автореферат масъалаи муайян намудани шароитҳои ташкилию педагогии ҳамгироии раванди таълим бо маҳфилҳои эҷодӣ мавқеи асосиро ишғол менамояд. Самаранокии ин раванд аз ташкили мақсадноки фаъолияти таълимӣ, муносибати фардӣ, интихоби усулҳои мувофиқи педагогӣ ва ҳамоҳангсозии фаъолияти омӯзгорон бо роҳбарони маҳфилҳои эҷодӣ вобаста мебошад.

Яке аз шартҳои муҳим мутобиқ намудани мазмун ва усулҳои таълим ба хусусиятҳои фардии хонандагон аст. Интихоби супоришҳо бояд бо назардошти сатҳи омодагӣ, шавқу рағбат ва имкониятҳои таълимии онҳо амалӣ гардад. Ҳамзамон, фароҳам овардани муҳити равонии мусоид, ҳавасмандгардонии ташаббус, дастгирии фаъолияти

мустақилона ва ташкили ҳамкории байни хонандагон барои инкишофи қобилиятҳои зеҳнию эҷодӣ аҳаммияти махсус доранд.

Робитаи муназзами омӯзгорони фаннӣ бо роҳбарони маҳфилҳои эҷодӣ имконият медиҳад, ки донишҳои назариявии хонандагон дар фаъолияти амалӣ татбиқ гардида, малакаҳои эҷодӣ ва маърифатии онҳо инкишоф ёбанд. Истифодаи корҳои амалӣ, супоришҳои мантиқӣ, корҳои дастӣ, фаъолияти тасвирӣ ва маҳфилҳои эҷодӣ метавонад ба рушди шавқу рағбат, мустақилият ва ташаббускории хонандагон мусоидат намояд. Дар ин замина ҳамкории муассисаи таълимӣ бо оила низ барои дастгирии фаъолияти таълимӣ ва эҷодии хонандагон аҳаммияти калон дорад.

Дар боби сеюми фишурдаи автореферат ҷанбаҳои амалии татбиқи шароитҳои ташкилию педагогӣ ва масъалаҳои арзёбии самаранокии онҳо мавриди таваҷҷуҳ қарор мегиранд. Барои муайян намудани тағйироти инкишофи қобилиятҳои зеҳнию эҷодӣ истифодаи меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои мувофиқ зарур мебошад. Ба чунин нишондиҳандаҳо шавқу рағбат ба омӯзиш, иштироки фаъолона дар машғулиятҳо, қобилияти иҷрои мустақилонаи супоришҳо, ташаббускорӣ, малакаи ҳалли масъалаҳо ва истифодаи донишҳо дар фаъолияти амалӣ дохил шуда метавонанд.

Дар боби чоруми фишурдаи автореферат **«Тарҳрезӣ, татбиқ ва арзёбии самаранокии барномаҳои маҳфилҳои эҷодӣ, барои рушди қобилиятҳои зеҳнӣ ва эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд»** баррасӣ гардида, муҳақиқ дар ин боб бештар дар омода кардани барномаҳои маҳфилҳои эҷодӣ барои хонандагони нуқсонҳои гуногун ва нуқсонҳои зеҳнӣ бошад барои хонандагони нуқсонҳои ақлидошта баррасӣ намудааст. Инчунин дар ин боб амсилаҳо мувофиқ ба нуқсонҳои хонандагон ва маҳфилҳои эҷодӣ пешниҳод намудааст.

Дар боби панҷум «**Корҳои таҷрибавӣ оид ба рушди қобилиятҳои зеҳнӣ ва эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд дар муассисаҳои**

махсуси таҳсилотӣ ва иловагӣ», пешниҳод карда шудааст, ки ташкили фаъолияти таҷрибавӣ бояд бо мақсадҳои муайян, усулҳои мувофиқи таълим ва арзёбии пайдарпайи пешрафти хонандагон алоқаманд бошад. Дар ин раванд муҳим аст, ки натиҷаҳои фаъолияти хонандагон бо назардошти хусусиятҳои фардӣ ва пешрафти шахсии онҳо таҳлил карда шудааст. Чунин муносибат барои муайян намудани самтҳои такмили фаъолияти педагогӣ ва таҳияи тавсияҳои методӣ барои омӯзгорон ва роҳбарони маҳфилҳои эҷодӣ мусоидат менамояд.

Аҳаммияти амалии масъала дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои асоснокшудаи таҳқиқот метавонанд барои такмили раванди таълим, ташкили фаъолияти беруназсинфӣ, истифодаи муносибатҳои фардӣ ва фароҳам овардани имкониятҳои васеъ барои иштироки хонандагони имконияташон маҳдуд дар фаъолияти эҷодӣ истифода шаванд.

Дар баробари ҷанбаҳои мусбати мавзӯи таҳқиқот, қайд кардан зарур аст, ки барои таъмини татбиқпазирии бештари натиҷаҳо пешниҳод намудани меъёрҳои мушаххаси арзёбии қобилиятҳои зеҳнию эҷодӣ, намунаҳои барномаҳои маҳфилҳои эҷодӣ ва тавсияҳои муфассали методӣ аҳаммияти муҳим дорад. Инчунин, мутобиқсозии шаклу усулҳои фаъолият ба хусусиятҳои фардии хонандагон метавонад самаранокии татбиқи натиҷаҳои таҳқиқотро боз ҳам баланд бардорад. Эродҳои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дошта, ба зарурати такмили минбаъдаи масъала равона шудаанд.

Хулоса, фишурдаи автореферат Рамазонова Раҷабгул Сулаймоновна ба яке аз масъалаҳои муҳимми педагогикаи махсус инкишофи қобилиятҳои зеҳнию эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд дар заминаи ҳамгироии раванди таълим бо маҳфилҳои эҷодӣ бахшида шудааст. Мубрамияти масъала, аҳаммияти назариявию амалӣ ва имконияти истифодаи натиҷаҳои асоснокшудаи таҳқиқот дар

фаъолияти муассисаҳои таълимӣ зарурати омӯзиши минбаъдаи онро нишон медиҳанд.

Автореферат самти асосии масъалаи таҳқиқотро инъикос намуда, барои баррасии роҳҳои такмили шароитҳои ташкилию педагогии рушди хонандагони имконияташон маҳдуд аҳаммият дорад. Арзёбии ниҳоии навгонии илмӣ, эътимоднокии натиҷаҳо ва мутобиқати автореферат ба талаботи дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ бояд дар асоси омӯзиши матни пурраи автореферати аслӣ ва ҳуҷҷатҳои дахлдор

Мавзӯи фишурдаи автореферат аз нигоҳи назариявӣ ва амалӣ мубрам буда, ба ҳалли масъалаҳои рушди қобилияти зеҳнию эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд дар шароити ҳамгироии таълим ва фаъолияти маҳфилҳои эҷодӣ равона гардидааст.

Муаллиф ба масъалаи фароҳам овардани шароитҳои мусоиди ташкилию педагогӣ барои рушди қобилиятҳои фардии хонандагон таваҷҷуҳи махсус зоҳир намуда, аҳаммияти ҳамкории раванди таълим бо фаъолияти эҷодиро асоснок менамояд.

Ҷанбаи амалии таҳқиқот муҳим буда, натиҷаҳои он метавонанд дар такмили фаъолияти омӯзгорон, роҳбарони маҳфилҳои эҷодӣ ва мутахассисони соҳаи таҳсилоти фарогир истифода шаванд.

Камбудиҳо ва эродҳо

1.Тавсияҳои методии пешниҳодшуда метавонистанд бо намунаҳои бештари машғулиятҳои мушаххаси маҳфилҳои эҷодӣ ва роҳҳои ҳамоҳангсозии онҳо бо барномаи таълимӣ ғанӣ гардонида шаванд.

2.Мебоист масъалаи омодагии касбии омӯзгорон ва роҳбарони маҳфилҳои эҷодӣ барои татбиқи шароитҳои ташкилию педагогии пешниҳодшуда, инчунин роҳҳои такмили ин омодагӣ, муфассалтар баррасӣ мегардид.

Хулоса

Эродҳои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дошта, аҳаммияти назариявию амалии мавзӯи таҳқиқотро инкор намекунанд. Автореферат Рамазонова Раҷабгул Сулаймоновна ба яке аз масъалаҳои муҳими педагогикаи муосир фароҳам овардани шароитҳои мусоид барои рушди қобилияти зеҳнию эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд таваҷҷуҳ зоҳир менамояд.

Муқарриз:
доктори илмҳои педагогӣ,
и.в.проффесори кафедраи назария
ва методикаи бозиҳои варзишии
Донишкадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон
ба номи С. Раҳимов Бунавша Худоёрбекзода

Имзои Бунавша Худоёрбекзодаро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо, коргузорӣ
ва ҳуқуқи Донишкадаи тарбияи
ҷисмонии Тоҷикистон ба номи
Саидмуъмин Раҳимов Қурбонзода Т. Ҳ

Ҷ.М.

Суроғаи ҳуқуқии муассиса:
734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, маҳаллаи Лучоб, 53,
тел.: +992 (37) 221-66-77, +992 (37) 234-55-77
E-mail: info@dtj.tj

« 28 » октябри соли 2026.